

Nyugat-Magyarországi Egyetem
Faipari Mérnöki Kar
Cziráki József Faanyagtudomány és
Technológiák Doktori Iskola

Nemzetközi bútordesign irányzatok
a 21. század első évtizedében

Doktori (PhD) értekezés téziszülete

Készítette:
Slézia József

Témavezetők:
Csepregi Sándor, DLA
Dr. Vadas József, CSc Habil.

Sopron
2012

Tartalom

1. Téma aktualitása	3. oldal
2. Kutatás metodikája	3 - 5. oldal
3. Tézisek	6 - 13. oldal
4. A kutatás további irányai	14. oldal
5. Publikációs jegyzék	15 - 16. oldal

1. A téma aktualitása

A 21. század első évtizedében a design gazdag sokszínűsége annak valamennyi területén, így a bútortervezésben is megfigyelhető. A jelent uraló sokféleség okainak, jellemzőinek történeti és szisztematikus megértése primér feladata a designnal kapcsolatos kutatásoknak. A disszertáció az okok és összefüggések bonyolult rendszeréből néhányat a kutatás fókuszába emelve kívánja bemutatni az utóbbi egy- két évtized legfontosabb nemzetközi bútortervezési irányzatát, alkotóját és a design infrastrukturális rendszerének néhány olyan vonását, amelyek esszenciális hatással vannak annak mostani és jövőbeni működésére.

2. Kutatás metodikája

2. 1. Források

A téma kortárs, aktuális jellegéből adódón a disszertáció elkészítéséhez elsődleges forrásként szolgáltak közvetlen megfigyelések, tapasztalok

(kiállítások, rendezvények megtekintése; múzeumok, galériák, tervezői stúdiók felkeresése).

A további kutatómunka ezt a személyes tapasztalati élmény- és információs anyagot bővítette és egészítette ki, s ehhez alapul két fő forrás szolgált. Az egyik a hagyományos nyomtatott képi és szöveges dokumentumokat vette figyelembe (ezek hozzáférési helyei: MOME Könyvtár, Iparművészeti Múzeum Könyvtára, Design Terminál Könyvtára); a másik az internet adta rendkívül gazdag információs kínálatot vette számításba. Így vezető nemzetközi és hazai design magazinok, lexikonok, tervezők, gyártók, szervezetek, múzeumok portáljai, blogjai kerültek a kutatás hatókörébe.

2. 2. Alkalmazott módszerek

A disszertációban alapvetően két kutatás-módszertani modell került alkalmazásra:

a, Analitikus elemző. Ennek során a design problémákhoz, tervezőkhöz, irányzatokhoz, technikákhoz a különböző forrásokból összegyűjtött információk (részben) előzetesen kidolgozott szempontrendszer

alapján egyrészt törtentiségükben, másrészt strukturált-ságukban kerültek elemzésre.

b, Szintetikus rendszerező és értékelő. Ennek során az előzetesen és vázlatosan megfogalmazott hipotézisek mentén összegyűjtött, elemzett, osztályozott tényekből és kölcsönhatásokból olyan megállapítások, összefüggések fogalmazódhattak meg, amelyek révén megerősíthetők vagy elvethetők lehetettek az előzetes feltevések; s további olyan (részben) megalapozott hipotetikus megállapítások artikulálódhattak, amelyek új összefüggésbe helyezhettek, árnyaltabban és kidolgozottabban jeleníthettek meg designproblémákat, eseményeket, irányzatokat vagy tervezőket.

3. Tézisek

3. 1. Technológia és design

A technológiai fejlődés üteméről, terjedelméről, komplexitásáról elmúlt pár évtized távlatában - de az elmúlt évszázadát tekintve is elmondható -, hogy kisebb-nagyobb megtorpanások, válságok ellenére folyamatosan, s egyre gyorsabban nő. A design számára ez, mint olyan emberi alkotótevéységnek, amely elválaszthatatlanul, s ezernyi szállal kötődik a technológiához, permanens kihívást jelent céljait, módszereit, eredményeit, múltját és jövőjét illetően. A design egyik legfontosabb problémája, hogyan képes szinkronban lenni ezzel a rendkívül dinamikus technológiai fejlődéssel, mennyire alkalmas arra, hogy ezt összhangba hozza az emberi igényekkel, a változó környezettel, s mit tud kreatívan hozzátenni, amitől az jobb lesz.

A design kitüntetett feladata, hogy ezt a rendkívül bonyolult, gyors és komplex technikai (egyben tudományos) fejlődést az emberek számára alapvetően a mindennapok szintjén 'érthetővé', s nem kevésbé

használhatóvá, megélhetővé tegye. A design szintézis-teremtő funkciója legalább annyira tranzitivitást, interaktivitást, s kommunikációt is jelent, mint a különféle megismerői, alkotói területek tudástartalmaiból, eredményeiből kreatív 'termékek' létrehozása.

3. 2. Kultúra és design

A design története során még soha ennyire nem volt kulturálisan sokszínű és differenciált, mint napjainkban. Ma már jelentős alkotói, gyártói vagy megrendelői központként működnek olyan régiók, amelyekben pár évtizeddel ezelőtt épphogy elkezdtek a design magasabb szintű oktatását, művelését.

Az intenzív globalizáció - a 'Világfalu' rohamos terjeszkedése -, a változatos fejlettségről tanúskodó technikák, anyagok egyidejű jelenléte a legkülönbélebb kulturális hagyományokkal gazdasági - társadalmi fejlettséggel rendelkező országokban, összességében azt eredményezte az utóbbi egy-két évtizedben, s ez napjainkra is jellemző, hogy soha nem volt még ennyire sokszínű, változatos, ellentmondásos a design világa mint napjainkban. Ez a változatosság vagy komplex és

differentiált összetettség az egyszerű hétköznapi használati tárgyakban, s a nagyon bonyolult rendszerekben egyaránt megtalálható.

3. 3. Fenntartható - környezettudatos design, a design új paradigmája

A 20. század '60-as éveiben jelentkező, kezdetben alternatív mozgalomként indult 'ökoszemlélet' napjainkra a legfontosabb paradigmájává vált a designnak. Ma már nincs olyan területe, ahol ne lenne meghatározó jelentősége. Rengeteg esetben a technológiai fejlesztéseknek, az innovációnak és az esztétikai törekvéseknek is lényegi mozgatórugójává vált. A fenntarthatósági szempontok tudatosítása, érvényesítése elemi feladata lett a designnak. Az utóbbi egy - két évtized fejlődése pedig azt mutatja, hogy a 'fenntartható szemléletű' design legalább olyan sokszínű lehet, mint az esztétikai - formai megközelítésű. A fenntarthatóság mint szempont a design valamennyi összetevőjét befolyásolja: a tervezési folyamatától, az anyaghasználaton, a funkción, a formán, a technológián keresztül a fogyasztásig bezárólag.

A klasszikus nagy felosztása a designnak, mint a modern és posztmodern gyakorlatilag mára alárendelődik ennek a fenntartható designparadigmának. Mindkettőnek akkor van valós létjogosultsága, ha érvényesíti a fenntarthatósági szempontokat.

3. 4. Intézményesülés és design

Ma már nincs olyan területe a designnak - építészet, belsőépítészet, termék, divat, vizuális kommunikáció - amelynek ne lenne tízezreket vagy több százezer embert is megmozgató nagy nemzetközi vására, kiállítása. Több tucatnyi a mega (CES, IAA, IFA, ISH, Kölni Bútorvásár, Milánói Szalon, Világ Építészeti Fesztivál, Heimtextil, stb., több száz a regionális és még ezeknél is nagyságrendekkel több a helyi kiállítások száma. Ezek a rendezvények elsődleges, 'kézzel fogható' és naprakész információs forrásként szolgálnak a szakma, a nagyközönség számára a design jelenlegi helyzetéről, fejlesztéseiről, trendjeiről és jövőbeni lehetséges irányairól.

Legalább ilyen intenzitással, ha nem is ennyire látványosan épültek ki az egyes designterületek nem-

zetközi és belföldi szakmai szervezetei az elmúlt pár évtizedben. Országokénti eltérő kiépítettséggel és hangsúlyokkal minden designterületnek megvan a saját belföldi szakmai szervezete. A design összességében az elmúlt pár évtizedben jelentősen növelni tudta szakmai és érdekérvényesítő erejét. Ma már kiterjedt hálózatot alkotnak a Design Centerek (központok, intézetek), amelyek egy adott ország designéletét hivatottak bemutatni és megszervezni.

Nemcsak Közép-Európára - benne természetesen Magyarországra - jellemzően az utóbbi egy-két évtizedben jelentősen kibővült a designot oktató főiskolák, egyetemek, felsőfokú szakképesítést adó intézmények száma. Nagyságrendekkel képeznek több designert vagy a design különféle területeivel foglalkozó szakembert, mint akár 20 évvel ezelőtt. Kínában és Indiában gombamódra szaporodnak a designot oktató iskolák, számuk csak ebben a két országban meghaladja a több százat. Ez a nem túl távoli jövőt illetően azt fogja eredményezni, hogy egy rendkívül nagy és erős designgeneráció fog megjelenni a világ legdinami-

kusabban fejlődő régiójában, s az alapjaiban fogja újra-rajzolni a design térképét.

Az utóbbi pár évtizedben jelentősen kibővült és megerősödött a design jelenléte gyökeresen eltérő múlttal, hagyományokkal rendelkező országok, régiók kulturális életében. A hagyományos művészeti múzeumok profiljában is egyre jelentősebb helyet kap a design gyűjtése. Több nemzetközileg is jelentős design kiállítói hely (Vitra Design Múzeum - Weil am Rhein, MAD - New York, Genti Design Múzeum, Holoni Design Múzeum, stb.) kezdte meg a működését az elmúlt egy-két évtizedben, s egyre több az olyan intézmény, amely valamelyik specifikus designerterület - bútór, vizuális kommunikáció, divat, stb. - bemutatására vállalkozik.

3. 5. Kreativitás, verseny és design

A design ismertségének, népszerűségének és megbecsülésének növekedését jelzi, egyben generálja is azokat, hogy az utóbbi 20-30 évben sok, átfogó vagy terüleetspecifikus (építészet, belsőépítészet, vizuális

kommunikáció, termék stb.) nemzetközi design díj indult útjára, s gyakorlatilag ma már nincs olyan, akár csak közepesen fejlett ország, amely ne rendelkezne saját nemzeti díjjal, árnyaltan megjelenítve a helyi gazdasági és kulturális viszonyokat és abban elfoglalt helyét, s funkcióját a designnak.

Az újabb keletű díjak, nemcsak hagyományos szakmai, területi felosztás szerint, hanem szociális, kulturális vagy tevékenység alapú megközelítések alapján is szerveződnek, s ezek az új struktúrák azt mutatják, hogy a design szerepe, megítélése jelentősen változik a társadalom és a környezet alakításában, s maguk az elismerések - tulajdonképpen a design - különféle pozitív szociális törekvéseket képviselhetnek, mozdíthatnak elő, szervezhetnek.

A gazdaság részéről óriási igény mutatkozik az eredeti tervek, ötletek - koncepciók iránt, amelynek eredményeként egyre csak terebélyesedő kreatív designverseny iparág működik, behálózva az egész világot. Ma már teljesen elfogadott, hogy egy nagyobb nemzetközi kreatív designversenyre akár 3-4 ezer pályázat is érkezik a Föld számos országából.

3. 6. Világháló és design

A design gyors ütemű expanzióját a 21. század elején egy új, rohamosan fejlődő kommunikációs közösségi technológia, az internet teszi lehetővé még dinamikusabbá és kiterjedtebbé. A hálón elérhető források már napjainkban is imponáló bősége és változatossága még inkább felgyorsítja az információáramlást a kultúra, a gazdaság, a technológia, s természetesen a design legkülönbözőbb területei és szereplői között. Az internet gyökeresen változtatja meg a design lehetőségeiről, feladatairól, felelősségéről, irányzatairól, összefüggéseiről vallott eddigi elképzeléseket. Az internet és a design kapcsolatrendszerének feltérképezése és megértése elemi fontosságú a design jövőjét illetően.

4. A kutatás további irányai

A design mostani nemzetközi világa rendkívül dinamikusan változik, látványosan formálódnak új centrumai, premisszái, értékei és céljai. Ezek még oly vázlatos elemzői bemutatása is fontos adalékul szolgálhat a magyar design jobb megértéséhez és eredményességének, szinkronitásának elősegítéséhez.

A disszertáció kutatási horizontjának kitágítása, további fontos problémák, összefüggések elemzése, újabb területek, irányzatok és jeles képviselőinek komplex bemutatása olyan alapként szolgálhat, amely a kortárs nemzetközi design átfogó, rendszerező összegzéséhez vezethet.

Publikációs tevékenység:

Könyv:

Design évkönyv 2011, szerző, 228 oldal, (Designtrend Kiadó, Budapest; Magyar design fejezet angolul is)

Design évkönyv 2010, szerző, 228 oldal, (Designtrend Kiadó, Budapest; Magyar design fejezet angolul is)

Design évkönyv 2009, szerző, 228 oldal, (Designtrend Kiadó, Budapest; Magyar design fejezet angolul is)

Design évkönyv 2008, szerző, 228 oldal, (Designtrend Kiadó, Budapest)

Design a 20. században, magyar kiadás szaklektorálása (Taschen-Vincze Kiadó Budapest, 2002)

Művészeti Szótár, designhoz kapcsolódó címszavak (Corvina Kiadó, Budapest, 1997)

Új magyar iparművészet felé, 220 oldalas tanulmánykötet társszerk., (Magyar Iparművészeti Egyetem, Tölgyfa Füzetek, Budapest, 1991)

Designelmélet, 224 oldalas tanulmánykötet, válogatás és társszerkesztés (Magyar Iparművészeti Egyetem, Tölgyfa Füzetek, Budapest, 1990)

Nyomtatott és internetes szakmai magazinok

2006 - től folyamatos publikálás a [www.designtrend. hu](http://www.designtrend.hu) portálon, egyben főszerkesztője

1998 – 2001 folyamatos publikálás a Bútorrend Magazinban, egyben főszerkesztője

1995 – 1997 folyamatos publikálás az Atrium Magazinban, rovatvezető majd szerkesztő